

**Zápis zo zasadania Slovenského národného komitétu astronomického,
ktoré sa konalo dňa 5. novembra 2020
prostredníctvom video konferencie**

Prítomní: RNDr. Mária Hajduková, PhD., doc. RNDr. Rudolf Gális, PhD., Mgr. Martin Vaňko, PhD., RNDr. Ivan Dorotovič, CSc., doc. RNDr. Juraj Tóth, PhD., doc. RNDr. Leonard Kornoš, PhD.

Ospravedlnený: RNDr. Ján Rybák, CSc.

Hostia: Mgr. Peter Gömöry, PhD.

Program

1. Zmena štatútu Slovenského národného komitétu astronomického (SNKA) Medzinárodnej astronomickej únie (IAU) - Článok 8 - A&A Board of Directors - Hajduková
2. Správa o činnosti SNKA za ostatné obdobie - Hajduková
3. Správa o činnosti IAU NOC (National Outreach Coordinator) - Gális
4. Správa o začiatku činnosti IAU NAECs (National Astronomy Education Coordinators) - Gális
5. Návrhy na ďalšieho juniorského člena IAU, čestného člena IAU, na IAU PhD Prize 2020
6. Rôzne

Priebeh zasadania

Zasadanie otvorila a viedla dr. Hajduková.

1. Zmena štatútu - Článok 8 - A&A Board of Directors – dr. Hajduková

Dr. Hajduková objasnila dôvody, pre ktoré je nutné zmeniť štatút Slovenského národného komitétu astronomického (SNKA).

Najprv stručne oboznámila prítomných s historickými dokumentami, v ktorých bola ustanovená funkcia komitétu ako oficiálneho predstaviteľa slovenského členstva v európskom časopise Astronomy and Astrophysics (A&A) a jeho kompetencia voliť reprezentanta do Riadiacej rady (RR) A&A (zápis zo 4. zasadania SNKA v roku 1994).

Následne vysvetlila ďalší vývoj vedúci k aktuálnej situácii, ktorú je potrebné vyriešiť: Podľa článku 8 aktuálneho štatútu SNKA, „komitét je garantom oficiálneho zastúpenia Slovenskej republiky v rade astronomického časopisu Astronomy and Astrophysics.“ Súčasný stav je však taký, že oficiálnym garantom (tzv. sponsoring body, ďalej SB) zastúpenia v RR A&A je Astronomický ústav Slovenskej akadémie vied (AsÚ SAV). Príčina je nasledovná:

V roku 2014 sa vedenie časopisu A&A dohodlo, že všetky krajiny, ktorých SB boli Národné komitéty alebo iné „neprávnické osoby“, postupne zmenia SB inštitúciu za takú, ktorá môže zodpovedať za finančné príspevky do A&A v jednotlivých krajinách.

Dr. Kučera ako predseda SNKA túto zmenu vykonal a ako riaditeľ AsÚ SAV podpísal v roku 2016 dohodu medzi ESO a subjektmi, ktoré zastupujú jednotlivé krajiny sponzorujúce A&A

(A_and_A_Journal_Agreement_Signed_2016.pdf). Tým sa SB za Slovenskú republiku stal AsÚ SAV.

Dr. Kučera tak učinil

(1) bez akejkolvek dohody s ostatnými astronomickými inštitúciami, ktorých členovia sú zastrešení SNKA (pričom jednou z nich je Fakulta matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského (FMFI UK), ktorá sa tiež podieľa na financovaní členstva v A&A),

(2) a bez následnej nevyhnutnej zmeny bodu 8 v štatúte SNKA.

Dr. Gömöry uviedol, že mu nie je známy žiadny oficiálny záznam na AsÚ SAV, ktorý by dokumentoval prípadnú internú diskusiu a následnú dohodu medzi AsÚ SAV a SNKA (respektíve medzi AsÚ SAV a FMFI UK, ktorá tiež financuje členstvo v A&A), na základe ktorej by bola následne úloha sponsoring body pre časopis A&A delegovaná na AsÚ SAV.

K žiadnej zmene štatútu nedošlo ani v ďalšom období a žiadne nové pravidlá voľby zástupcu do RR A&A neboli (a dodnes nie sú) k dispozícii. Voľba nového zástupcu prebehla znovu na zasadaní SNKA v roku 2018 (viď zápisnica zo zasadnutia SNKA z 15. 11. 2018) podľa platného štatútu komitétu. Preto, okrem zmeny v štatúte komitétu ohľadom SB je nutné zadefinovať aj jednoznačné pravidlá voľby zástupcu do A&A.

Dr. Hajduková navrhla nasledovnú schému riešenia: AsÚ SAV by mal ostať novým garantom oficiálneho zastúpenia SR v RR A&A, ale s tým, že by mal dohodnutým postupom komunikovať voľbu zástupcu s SNKA. Pladba členského do A&A by mohla prebiehať nadeľ ako doteraz, AsÚ SAV 75% a FMFI UK 25%, prípadne by sa mohla pridať Prírodovedecká fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (PF UPJS), keďže platenie sponzorských príspevkov do A&A je prospešné len pre inštitúcie, ktoré v A&A publikujú. Všetky astronomické inštitúcie, ale hlavne FMFI UK, ktorá spolusponzoruje A&A, majú nespochybniteľné právo na ovplyvnenie výberu zástupcu.

Ďalej prebehla obširna diskusia a zazneli ďalšie návrhy:

Dr. Gális sa vyjadril, že najsprávnejším riešením by bolo vytvorenie nového subjektu, ktorý by za Slovensko funkciu SB prebral.

Zazneli argumenty proti:

- návrh nerealizovateľný z hľadiska administratívy v SK (P. Gömöry),
 - administratívne problematický a zdĺhavý proces vytvorenia novej dohody s ESO a A&A (M. Hajduková).
- Reálnejší návrh by bol, aby SB ostal AsÚ SAV a ostatné subjekty uzavru s SB dohodu o vykonávaní tejto funkcie a o spôsobe voľby zástupcu do RR A&A. Dr. Gális navrhol riešenie formou memoranda.

Ďalšia diskusia prebehla o tom, kto bude garantovať voľbu zástupcu za SR v rade A&A a o spôsobe voľby:

- pozícia v Rade A&A je výlučne pracovná pozícia (J. Tóth),
- musí to byť odborná voľba, preto môžu voliť relevantní odborníci (L. Kornoš),
- zástupca musí spĺňať kritériá zo strany A&A: „senior scientist“, ktorý je reprezentantom SB (M. Hajduková),
- NK reprezentuje celú SK, preto by mali voliť členovia SNKA (M. Hajduková),
- voliť by mali aj zástupcovia inštitúcií, ktorí majú akreditáciu vykonávať vedecko-pedagogickú činnosť (I. Dorotovič).

Po krátkej rozprave, všetci zúčastnení vyjadrili súhlas s nasledovným:

vytvorí sa memorandum, v ktorom sa všetky relevantné inštitúcie na Slovensku, menovite:

Astronomický ústav SAV, Tatranská Lomnica
Fakulta matematiky, fyziky a informatiky UK, Bratislava
Prírodovedecká fakulta UPJS, Košice
Slovenská ústredná hviezdáreň, Hurbanovo
a Slovenský národný komitét astronomický,

dohodnú na tom, že :

1. Oficiálnym garantom zastúpenia Slovenska v A&A ako Sponsoring Body bude AsÚ SAV.
2. SNKA bude garantom voľby zástupcu SK v Rade A&A.
3. Navrhovať zástupcu do Rady A&A môžu členovia SNKA a zástupcovia z vyššie uvedených inštitúcií.
4. Navrhovaný zástupca nemusí byť členom Medzinárodnej astronomickej únie (IAU).
5. Voliť zástupcu do Rady A&A budú členovia SNKA a zástupcovia z vyššie uvedených inštitúcií.

Dr. Hajduková požiadala doc. Gálisa, aby napísal draft memoranda, ktoré bude vyjadrovať vyššie uvedenú dohodu. Memorandum budú pripomienkovať členovia NK a zástupcovia uvedených inštitúcií. Ďalej sa dohodlo, že štatút SNKA sa bude meniť po podpise uvedeného memoranda.

Termín: do konca roka 2020 (nie je to uznesenie, nehlasovalo sa)

Dr. Tóth položil otázku, či do memoranda nezahrnúť už aj platby konkrétnych inštitúcií. Zúčastnení sa dohodli, že by to významne spomalilo celý proces. Navyše, otázka, či sa na platbách budú podieľať aj iné inštitúcie ako doteraz, ostala otvorená.

2. Správa o činnosti SNKA za ostatné obdobie – dr. Hajduková

Správu o činnosti uviedla dr. Hajduková. Od posledného prezenčného zasadania SNKA komunikoval iba online formou. V priebehu tohto obdobia:

- prebehlo odsúhlasenie nového juniorského člena IAU R. Nagya,
- vytvorenie Národného tímu IAU koordinátorov pre vzdelávanie astronómie (bod 4. zápisnice),
- sa konalo online zasadanie Rady A&A v dňoch 30.6. a 1.7.2020, ktorého sa zúčastnila dr. Hajduková.

3. Správa o činnosti IAU NOC (National Outreach Coordinator) – doc. Gális

Doc. Gális pre dlhotrvajúci priebeh zasadnutia NK veľmi stručne informoval o rozsiahlej a úspešnej činnosti, o veľkom množstve aktivít v rámci IAU100, ako aj ďalších podujatí, ktoré organizoval NOC. Súčasťou podkladov pre zasadnutie SNKA je správa o tejto činnosti (Feedback IAU100 National Nodes_Slovakia-Galis.pdf)

Doc. Gális oznámil, že mu končí funkčné obdobie a že by bolo potrebné aj túto voľbu ošetriť v štatúte SNKA.

Ďalej konštatoval, že ide o mimoriadne náročnú prácu a mali by sa tejto funkcie ujať mladší.

4. Správa o začiatku činnosti IAU NAECs (National Astronomy Education Coordinators) – doc. Gális

Slovenský tím IAU koordinátorov pre vzdelávanie astronómie je tvorený 5 členmi **Mgr. Roman Nagy, PhD.**, Fakulta matematiky, fyziky a informatiky, Univerzita Komenského, Bratislava, **RNDr. Ivan Dorotovič, CSc.**, Slovenská ústredná hviezdáreň v Hurbanove, **Mgr. Marián Vidovenec**, Slovenská ústredná hviezdáreň v Hurbanove, **Mgr. Tomáš Dobrovodský**, Krajská hviezdáreň a planetárium M. Hella v Žiari nad Hronom a **doc. RNDr. Rudolf Gális, PhD.**, PF UPJŠ v Košiciach. Ďalej doc. Gális informoval, že:

- prepošle link na video, ktoré v rámci činnosti pracovná skupina vytvorila,
- aktivitu v NAEC by bolo potrebné dať do rokovacieho poriadku SNKA,
- na budúci rok sa bude konať Valné zhromaždenie (GA) IAU; diskutovalo sa, či činnosť NAEC zosúladiť s 3-ročným intervalom GA, čo by znamenalo buď urobiť novú voľbu alebo predĺžiť obdobie terajšiemu NAEC za SR,
- oblasť vzdelávania v astronómii na ZŠ a SŠ je nesmierne zanedbaná,
- plánuje usporiadať konferenciu pre mladých astronómov, najmä doktorandov, s účasťou aj z ČR, v r. 2021.

5. Návrhy na - ďalšieho juniorského člena IAU, čestného člena IAU, na IAU PhD Prize 2020

Dr. Hajduková informovala o opätovnej možnosti rozšíriť slovenskú členskú základňu v IAU, jednak prijatím ďalšieho (1) juniorského člena, prijatím nových (2) individuálnych členov a návrhom (3) čestného člena.

(1) - Žiadatelia o **juniorské členstvo IAU** sa majú prihlásiť do 15. decembra, vyplnením online formuláru; link im zašle Dr. Hajduková, ktorá vyzvala zástupcov AsÚ SAV, FMFI UK a PF UPJŠ, aby čo najskôr informovali o tejto možnosti doktorandov vo svojej inštitúcii. Uchádzač musí mať skončené PhD. v období 2015-2020. Za juniorského člena štát neplatí členský príspevok. Dr. Tóth priamo reagoval, že FMFI má návrh na dr. Pavla Matloviča.

(2) - **Individuálne členstvo** je v SK limitované finančnými prostriedkami, po určitom počte členov prejde štát do kategórie s podstatne vyšším poplatkom za členov. Z ďalšej diskusie:

- dr. Hajduková a dr. Gális vyjadrili názor, že by sa nemalo brániť v prijímaní členov aj napriek predošlému bodu,

- dr. Gömöry upozornil, že pokiaľ zvýšená platba nebude predpripravená na administratíve SAV, tak nie je isté, že takáto platba prejde napriek tomu, že doc. Gális poznamenal, že ide o účelové prostriedky z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR,

- dr. Hajduková doplnila, že momentálne bude možné navrhnuť aspoň jedného individuálneho člena, pretože v súčasnosti je jedna pozícia na individuálneho člena uvoľnená, keďže dr. Tremko v roku 2020 zomrel (úmrtie člena zhlási IAU predsedkyňa SNKA). Môžu sa preto podávať návrhy. Z ďalšej diskusie:

- dr. Tóth poznamenal, že FMFI má návrh na dr. Jiří Šilha,

- doc. Gális upozornil na zmenu systému, návrhy sa už môžu podávať každý rok, nie len v r. konania GA,

- doc. Gális ďalej navrhol urobiť kontrolu členov IAU v SR. Nie je však snaha/vôľa oslovovať neaktívnych členov, je to netaktné. Každý člen sa sám musí vzdať členstva, ak tak chce urobiť.

(3) - **Čestný člen** – zúčastnení sa zhodli, že by mohli navrhnuť prof. Porubčana; neboli im však jasné podmienky schválenia a či zároveň schválený čestný člen prestane byť riadnym členom - dr. Hajduková sa bude informovať.

Dr. Hajduková poznamenala, že by bolo vhodné sa zapojiť aj do súťaže o cenu za vynikajúcu PhD. prácu. Tohtoročná cena sa vzťahuje na PhD prácu obhájenú v období 16. 12. 2019 – 15. 12. 2020, žiadosti sa prijímajú do 15. decembra. Vyzvala prítomných zástupcov rôznych inštitúcií, aby ju informovali, ak by mali prípadných záujemcov, ktorí budú následne oboznámení s ďalším postupom.

6. Rôzne

- Dr. Dorotovič informoval, že ako predseda NK COSPAR ohľadne poplatkov tiež na SAV komunikuje s Mgr. Františkom Fundárekom.

- Doc. Gális informoval, že IAU vyzýva na predkladanie návrhov na usporiadanie GA a navrhol, že by sa SR o to mohla uchádzať. Ide o zviditeľnenie sa. Aplikácia by pripadala do úvahy o 3 roky na organizáciu GA, ktoré sa bude konať v roku 2030.

Diskutovalo sa o možnostiach, kde by sa GA dalo usporiadať. Zatiaľ prakticky nie je vybudovaná kapacita na jednom mieste pre cca 2500 účastníkov. Navrhnutý X-Bionic (dr. Tóth) má kapacitu pribl. 1800. Dr. Kornoš si myslí, že tam nie sú dostatočné konferenčné priestory, pretože je to športový areál.

Bol vyslovený názor, že by sme sa, aspoň online, mali stretávať častejšie. Dnešné zasadnutie v trvaní 3 hod. je toho dôkazom.

V Bratislave 18. 11. 2020

zapísal L. Kornoš
overil M. Hajduková